

УДК 314.045:316.32: 1(091)

В. М. Слюсар
докторантЖитомирського державного університету імені Івана Франка,
кандидат філософських наук, доцент**ВАЛЬТЕР БЕНЬЯМІН ПРО НАСИЛЛЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН**

Постановка проблеми. ХХ століття ознаменувалося в історії людства наймасштабнішими війнами з великою кількістю жертв, особливо серед мирного населення, геноцидом проти народів, етнічних і релігійних спільнот, штучними голодоморами тощо. Це стало викликом для науковців, перед якими актуалізувалася, з одного боку, необхідність здійснити комплексний міждисциплінарний аналіз насилля як соціального феномену, а з іншого – визнаючи насилля онтологічною основою соціального буття, визначити механізми його подолання й усунення прямих форм, тобто здійснити пошук своєрідного «громовідводу». Політичні події, які відбулися за останні десятиліття та стали знаковими для історії людства, зокрема Югославська війна, геноцид в Руанді, Перша та Друга чеченські війни, терористичний акт 9/11, військові протистояння на Близькому Сході, у Східній Україні виявили нездатність людства запобігати прямим насильницьким формам соціальної взаємодії.

Аналіз останніх публікацій. Осмислення проблеми насилля як соціального та духовного феномену було відображене в дослідженнях багатьох філософів ХХ століття, передусім П. Аснера, Е. Балібара, В. Беньяміна, С. Жижека, Р. Жирара, М. Фуко тощо. Вагомий вплив на формування сучасних поглядів на соціальний феномен насилля насамперед справили філософські ідеї В. Беньяміна, які знайшли своє продовження в критичних міркуваннях Ж. Дерріда, С. Жижека, Дж. Агамбена та ін.

Наукова та художня спадщина Вальтера Беньяміна у вітчизняних науках є малодослідженою. Ще за життя Вальтера Беньяміна була опублікована незначна кількість його праць, зокрема «Концепція критики в німецькому романтизмі» («Begriff der Kunstkritik in der deutschen Romantik»), «Вулиця з одностороннім рухом» («Einbahnstraße»), «До критики насилля» («Zur Kritik der Gewalt»). Усі твори та листи вийшли друком уже після смерті завдяки старанням його друзів Т. Адорно та Г. Шолема. Українською мовою деякі твори В. Беньяміна були перекладені та опубліковані в 2002 році [1]. Системного перекладу й друку на цей час не здійснено. Зокрема, варто відзначити монографію В. Єрмоленка «Оповідач і філософ Вальтер Беньямін та його час» [2], у якій розкрито зміст філософії мови, історії та філософії речі В. Беньяміна, утім поза увагою автора залишилася проблема насилля. Останнім часом

у зарубіжній науковій думці здійснено низку досліджень, у яких аналізуються філософські ідеї В. Беньяміна та їх вплив на сучасну наукову думку, зокрема це праці М. Абботта, І. Болдирева, О. Горяїнова, В. Савчука, Л. Сальзані, М. Фіцджеральда, З. Целіка, І. Чубарова та ін.

Метою статті є визначення основних аспектів філософського осмислення проблеми насилля у творчій спадщині Вальтера Беньяміна.

Виклад основного матеріалу. Вальтер Беньямін відомий насамперед своїми філософсько-культурологічними та літературно-критичними працями. Нині є менш дослідженою у вітчизняних філософських науках його соціально-філософська спадщина. Власне, самим своїм життям В. Беньямін проявляв непримиренність до соціально-політичного насилля: з приходом до влади в Німеччині фашистів на чолі з А. Гітлером Вальтер Беньямін залишає країну та переїздить до Парижу, а згодом здійснює невдалу спробу нелегально покинути країну. Під час перетину кордону його було затримано, і щоб не потрапити до рук гестапо, він покінчив життя самогубством. Відомий німецько-єврейський філософ так і не зміг погодитися з режимом насилля, який починав охоплювати в той час усю Західну Європу. Зважаючи на зазначену біографію, можна стверджувати, що пошук В. Беньяміном чистого насилля має глибоко суб'єктивний характер. На цьому наголошує також В. Савчук, зауважуючи, що В. Беньямін осмислює насилля в контексті розуміння справедливості, виходячи зі свого власного почуття несправедливості, сформованого в особливих соціокультурних умовах, у яких проживала єврейська спільнота в Німеччині на початку ХХ століття [3, с. 105]. Ці умови характеризувалися подвійною ситуацією людини, вихованої в німецькій культурі, проте остання сприймається нею як чужорідна, і відтак виникає конфлікт між внутрішнім світом домагань і зовнішнім світ неприйняття продукованих ідей.

Теоретична спадщина В. Беньяміна досить різноманітна: від філософських творів до літературно-критичних есе, рецензій, коментарів, художніх творів; вона не має системного характеру. У філософській творчості Вальтера Беньяміна прослідковується значний вплив марксизму, що дозволило її дослідникам стверджувати наявність у неомарксизмі окремої течії, представленої роботами Е. Блоха та В. Беньяміна. Зокрема, про це

зазначено в статті «Неомаркшизм» енциклопедичного словника «Сучасна західна філософія» за редакцією О. Хеффе, В. Малахова та В. Філатова, де до цього ж наголошено, що В. Бенямін фактично повернув неомаркшизм до Г. Гегеля, звільняючи його від впливу І. Фіхте [4, с. 37–38]. Основною філософською працею Вальтера Беняміна, у якій на основі співвідношення з правом простежується розрізнення форм насилля на «міфічне» та «боже-ственне», є «До критики насилля», або «Критика насилля» («Zur Kritik der Gewalt»), написана в 1921 році (опублікована в часописі «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik»). На відміну від робіт останніх років життя філософа, які характеризуються певною фрагментарністю (наприклад, «Теолого-політичний фрагмент», «Про поняття історії»), ця праця вирізняється системністю викладу його поглядів. На філософське осмислення проблеми насилля Вальтером Беняміном вплинули як соціально-політичні процеси другої декади ХХ століття, які тривали в Європі (світова війна, революції, громадянська війна в Російській імперії), так і філософські твори Е. Блоха «Томас Мюнцер як теолог революції», Ж. Сореля «Роздуми про насилля», неокантіанської традиції (Е. Унгера «Політика та метафізика» та Г. Когена «Етика чистого бажання») [5, с. 8]. «До критики насилля» задумувалася попередньо як складова твору «Політика» й планувалася автором як «Розкладання насилля». Інший твір із цього циклу – «Чесний політик» – так і не був опублікований. Очевидно, що попередня назва, хоча й відображає зміст праці, проте не визначає її сутність.

Проголошуючи за кантіанською традицією в назві праці поняття «критика», В. Бенямін поставив перед собою завдання не просто дати негативну оцінку насиллю, а здійснити насамперед експертизу, яка була б забезпечена всіма засобами, щоб судити його, тобто критика як рішення у формі вироку і як питання щодо права судити є есенційним відношенням саме до сфери закону та права. У цьому аспекті поняття насилля (Gewalt) дозволяє здійснити оціночний критичний аналіз тільки у сфері права та правосуддя (Recht, Gerechtigkeit) або сфері моральних відносин (sittliche Verhältnisse) [6, с. 983]. Відтак осягнення змісту поняття «насилля» В. Беняміном характеризується пошуком «чистого» насилля, при цьому філософ залишає поза увагою розрізнення фізичного й морально-психологічних аспектів вияву насилля. Тлумачення поняття «насилля» Вальтером Беняміном виходить із німецької лінгвістичної традиції, за якою «Gewalt» трактується і як насилля, і як «легітимна та публічна влада», «авторитет». Так, Ж. Дерріда, аналізуючи бенямінівську «Критику насилля», зазначав, що «Gewalt» позначає владу в сполученнях Gesetzgebende Gewalt (законодавча влада),

geistliche Gewalt (духовна влада), Staatsgewalt (державна влада). Відтак, на його думку, «Gewalt» у Вальтера Беняміна розуміється як «насилля та легітимна влада, виправдана авторитетом» [6, с. 927]. Акцентуючи увагу на інструментальному характері насилля, тобто його реалізації як засобу, а не цілі, німецько-єврейський мислитель у контексті позитивного права взяв за основу класифікації видів насилля наявність (або відсутність) всезагального історичного визнання його цілей. Зрозуміло, що насилля є засобом для досягнення історично визнаних цілей (В. Бенямін визначає їх як правові) та невизнаних (природні). Тут прослідковується кантіанська традиція, за якої «дві протилежні позиції, аксіоматично відповідні в них самих, показують, що вони мають істотні сліпі плями, кожна з яких відповідає іншій у досконалій, парадоксальній симетрії» [7, с. 81]. З одного боку, згідно з природним правом визнається провідна роль трансісторичної користі, яка зумовлює людську діяльність, виправдовує насилля для її досягнення. Насилля виступає своєрідною «сировиною», природним фактом життя, який не потребує тлумачення з позицій справедливості, легальності та легітимності. З іншого боку, згідно з позитивним правом немає ніякої природної чи даної користі, до якої людина має доступ, а відтак неможливо виправдати насилля, посилаючись на справедливість, тому актуалізується питання вивчення історичних основ і правової легітимації насилля з боку держави.

Будь-яка форма насилля, яке застосовується для досягнення природних цілей, має правостановлюючий характер [8, с. 186], проте насилля з боку окремих осіб для досягнення цих цілей фіксується в соціальних нормах через правову систему як небезпека соціальним порядкам [8, с. 183]. Тобто йдеться про деперсоніфікацію та інституціалізацію насилля, а здійснення його окремою особою визначається не як порушення законів чи інших юридичних норм, а як загроза праву взагалі. Власне, насилля не проблематизується, а легітимізується саме в моменти припинення його застосування з боку окремих осіб, монополізуючи його на державному рівні, а відтак ні виконання законів, ні вимога справедливості фактично не виступають цілями права, а лише маскуванням природних цілей його суб'єктів [9, с. 280]. Проте парадоксально процес монополізації правової системи на застосування насилля зустрічає спротив із боку окремих осіб, соціальних груп та спільнот, що пояснює також протиправні симпатії в громадській думці до «бунтівників». Власне, Вальтер Бенямін ставив перед собою питання не про те, як довести єдність насилля й закону, заперечуючи можливість їх окремого один від одного існування, а прагнув показати, що будь-яке правове рішення конфлікту насильне за своєю природою

[1, с. 10]. Тому для уникнення руйнування правової системи, за В. Беньяміном, у суспільстві допускається право на здійснення насилля для досягнення природних цілей. Правові суб'єкти санкціонують застосування насилля, яке, відносячись до правової сфери, сприймається громадськістю як засіб досягнення природних цілей. Такі випадки застосування насилля дозволяються правом на протест і військовим правом. Що стосується першого, то цим правом, за В. Беньяміном, наділений організований робітничий клас, зокрема правом на страйк. Проте з боку владних інституцій це право, суворо регламентоване дотриманням відповідних для проведення протестних акцій норм, закріплених юридично, визначається як допустиме й позбавлене насилля. Вихід за межі регламенту, наприклад, коли регулярність проведення страйків загрожує повною зупинкою виробничого процесу як на одному, так і на всіх підприємствах, навпаки, оголошується незаконним, а отже, виявом насилля. Таким чином, для відповіді на стигматизоване владою насилля держава легітимізує власне право на застосування насилля. В. Беньямін слідом за Ж. Сорелем виокремлював два види страйку залежно від їх спрямованості: загальний політичний страйк (спрямований на заміну одного порядку в державі іншим) та загальний пролетарський (на відміну самої держави). Як зазначають дослідники філософської спадщини В. Беньяміна І. Чубаров та І. Болдирев, з одного боку, Вальтер Беньямін засуджує правостановлююче насильство міфу й держави, а з іншого – схвально дивиться на «образу почуття справедливості» в результаті встановлення нового права, на яке здатний пролетарський страйк [9, с. 283–284]. Як зазначав В. Беньямін, «за певних умов держава вважає дії тих, хто бастує, насиллям і протистоїть їм насильницьким шляхом» [8, с. 185]. Військове право регламентує та санкціонує застосування сили для досягнення правових цілей, які сприймаються суб'єктами як природні. Проте існує суттєва відмінність військового насилля від насилля для реалізації права на протест. Якщо останнє має правостановлюючий характер, то перше – правопідтримуючий. Утім у суспільстві в контексті права є форма насилля, яка виконує одночасно обидві функції. Таким насиллям, на думку В. Беньяміна, є поліцейське. У відношенні до права ці обидві форми насилля відображають суть «міфічного» насилля, якому він протиставляє правознищуче – «божественне».

Важливою для розрізнення «міфічного» та «божественного» насилля є спрямованість. Характерна ознака правостановлюючого насилля – спрямованість на самоутвердження (насилля, яке породжує насилля), у той час як правопідтримуючого – на самообмеження, відсутність необхідності пошуку нових об'єктів дії. Реалізація «мі-

фічного» насилля відбувається як маніфестація, тобто воно не спрямоване на досягнення конкретних цілей, а відтак саме насилля постає не засобом, а проголошенням власного буття. Зрозуміло, що маніфестація тут розуміється не як політичний акт солідарності громадськості з певними політичними силами, а в первинному латинському значенні – як «оголошення, проголошення, виявлення». Сам процес правостановлення фактично є встановленням влади, яка, маніфестуючи насилля, утверджує право як мету не вільну від насилля, а навпаки, залежну від нього. На відміну від «міфічного», яке здійснюється на владному принципі, «божественне» – на справедливості (*Gerechtigkeit*). Відзначимо, що в німецькій мові поняття «*Gerechtigkeit*» позначає і справедливість, і правосуддя. Використання владою «міфічного» насилля як засобу має на меті, з одного боку, встановлення чітких меж її здійснення, а з іншого – визнання рівних для обох сторін (об'єкта й суб'єкта насилля) прав, на основі яких влада реалізовуватиметься. При цьому В. Беньямін акцентує на вдаваній рівності прав, оскільки для владної сторони відповідні права не є актуальними. Так, звертаючись до творчості А. Франса, він наводить такий приклад «рівності»: спільна заборона і багатим, і бідним ночувати під мостом.

На припинення дії «міфічного» насилля здатне, за В. Беньяміном, лише чисте насилля, до якого відноситься «божественне». Зокрема, розрізняючи їх, він зазначає, що «якщо міфічне насилля правостановлююче, то божественне правознищуче, якщо перше встановлює межі, то друге їх руйнує; якщо міфічне викликає провину та гріх, то божественне діє як спокута; якщо перше погрожує, то друге вражає; якщо перше криває, то друге смертельне без пролиття крові» [8, с. 199]. А відтак якщо «міфічне» здійснюється заради самого життя, то «божественне» – над самим життям заради того, хто живе. Саме тому, на думку В. Беньяміна, перше вимагає жертв, а друге їх приносить. При цьому об'єкт жертви під час здійснення обох форм насилля різний. Якщо «міфічне» може призвести до людських жертв, то божественне, навпаки, може спрямовуватися на певні блага та права, проте не на душу живої людини. У руслі марксистської критики капіталістичного суспільства В. Беньямін підводить до думки, що в суспільстві капіталу насилля спрямоване насамперед не на досягнення справедливості, а на утримання влади, яка діє як міфічний герой, для якого характерне задоволення власних потреб, а не загальне благо. Аналізуючи працю «До критики насилля», І. Болдирев та І. Чубаров доходять висновку, що одним з основних завдань беньяміновської критики насилля можна визначити необхідність виявлення відповідних «сильних місць» у сучасному праві, які походять від «міфічного насил-

ля», оскільки воно ґрунтується на афектах гніву та задоволення, якісно відмінних від «сердечної ввічливості та симпатії» відчуттях, воно здатне підвести людство лише до порогу самознищення [9, с. 286]. А відтак Бог у В. Беньяміна виступає певним гарантом для розуміння справедливості під час здійснення насилля, враховуючи, що саме осягнення змісту «Божої справедливості» недосяжне для людського розуму. Чисте насилля знаменує собою початок нової історичної епохи, яка характеризується відміною державного насилля. Введення опозиції «міфічне – божественне» дозволяє Вальтеру Беньяміну вивести проблему насилля за межі циклічності правостановлення – правопідтримання, тобто «божественне» насилля вивільняє насилля від прив'язки до права [10, с. 11]. Можливість існування насилля за межами права утверджує можливість революційного насилля. В. Беньямін зазначає: «Якщо насиллю забезпечено його існування по іншу сторону права як чистого й безпосереднього, то цим доводиться, що й революційне насилля є можливим, людиною не повинна підтверджуватися найвища маніфестація чистого насилля» [8, с. 202]. Можна констатувати, що фактично пошуки чистого насилля стали певним апологеєм революційного насилля. В. Беньямін виводить певний вид маятникового руху між функціями насилля: правопідтримуюче насилля не може похитнути свій неправовий характер, провокує бунтівну реакцію з метою встановлення нового права, що виявляє нездатність революційного насилля залишити коло панування й бунту [11]. Також ключовим питанням залишається, яким чином розрізнити, чи конкретний вияв насилля, зокрема революційного, є чистим. Відтак потрібно наголосити на можливості існування чистого насилля передусім у формі ідеї й значних труднощів у практичній реалізації.

Однією з політичних можливостей спрямовувати до спільної мети масові соціальні рухи Вальтер Беньямін визначав війну. Однак у праці «Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваності» («Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit») він аналізує феномен війни з позиції техніки, стверджуючи, що лише війна спроможна мобілізувати всі сучасні технічні засоби, зберігаючи традиційні майнові відносини [1, с. 79]. Тобто природним є гальмування утилізації продуктивних сил існуючої системи власності, проте в процесі розвитку технічних засобів, під час зростання енергетичних потужностей воно спричиняє неприродне використання цих продуктивних сил, неприродну утилізацію через війну. Руйнування, які здійснюються в ході війни, постають, за В. Беньяміном, доказом для всього людства того, що техніка ще недостатньо розвинена для контролю над стихійними соціальними силами.

Також Вальтер Беньямін вивів «закон коливання насилля», який полягає в тому, що правопідтримуюче насилля протидіє контрнасиллю, підриває правостановлююче насилля, а це у свою чергу призводить до утвердження нового права внаслідок перемоги або нового насилля, або раніше пригніченого над правостановлюючим. З моменту утвердження нове насилля, за В. Беньяміном, приречене на занепад.

Аналізуючи філософську спадщину Вальтера Беньяміна, можна визначити такі принципи соціальної дії, які запобігають насиллю, як страх перед загальними збитками та ненасилля. Що стосується першого, то він виникає в результаті будь-якого насильницького зіткнення, проте на відміну від конфліктів на міжособистісному рівні під час зіткнення великих соціальних груп, спільнот, класів, націй у масовій свідомості існує тенденція до втрати на почуттєвому й раціональному рівнях людьми цього страху. Така ситуація стає можливою за умов відсутності усвідомлення суб'єктом насилля того, що застосування насилля призведе до його матеріальних втрат у тій же мірі, як і об'єкта.

Ненасилля виступає здебільш способом урегулювання конфліктів. Його зміст полягає у свідомій відмові всіх сторін від застосування примусу. Проте В. Беньямін при цьому зазначав, що цей спосіб ефективний лише в міжособистісних відносинах, у яких значну роль відіграє суб'єктивний фактор. А відтак «ненасильницьке досягнення згоди має місце там, де культура серця вже дала людям в руки чисті засоби для його досягнення» [8, с. 191]. Суб'єктивними засадами для ненасильницького способу розв'язання конфліктів є сердечна ввічливість, симпатія, миролюбство, довіра тощо. Вони можуть регламентуватися нормами моралі та права, проте їх об'єктивування через закони визначає характер дії цих «чистих засобів» як опосередкований. Тому соціальний характер взаємовідносин передбачає опосередкування законами та правилами, актуалізуючи роль техніки взаємодії. На передній план виходять бесіда як основна цивілізована техніка досягнення ненасильницької взаємодії та мова як засіб взаєморозуміння та взаємопорозуміння. У праці «Про мову взагалі і про мову людини» («Über Sprache überhaupt und über die Sprache des Menschen») Вальтер Беньямін вказує, що «мова однієї істоти є медіумом, через який передається її духовна сутність» [12, с. 157]. З усіх істот лише людина має духовну сутність, структура якої повністю накладається на її мовну сутність, власне, духовна сутність людини розчиняється в її мові, є її мовою [2, с. 149]. Ненасильницький характер мовної сфери парадоксально виводиться з припустимості та непокарності в ній брехні. Звісно, у сфері права існує покарання за обман та наклеп, проте,

по-перше, ця норма з'явилася в праві досить пізно (на думку В. Беняміна, під час виникнення будь-якої правової системи її не існувало взагалі), а по-друге, обман, який жодним чином не пов'язаний із насиллям, не карається. Покарання обману, врешті, було зумовлене страхом правових інституцій перед насильницькими діями з боку обманутих конкретно брехнею осіб, а не моральним осудом самої брехні та обману [9, с. 282]. Відтак брехня та обман, які здатні причинити насилля з боку окремих осіб, забороняються правом, применшуючи при цьому роль ненасильницьких засобів розв'язання соціальних конфліктів, подібно до дозволу ним страйку для запобігання можливих подальших насильницьких дій, для протидії яким відсутні необхідні засоби.

Висновки. Фактично в дослідженнях проблем насилля Вальтер Бенямін передбачив появу якісного нової форми насилля – правової. Правове насилля ним розуміється як засіб, на протигагу якому виявляється чисте справедливе насилля, тобто в суспільному бутті існує опозиція «міфічне – божественне» насилля, з яких перше є правостановлюючим, а друге – правознищючим. «Божественне» насилля постулює існування насилля за межами права, утверджуючи можливість реалізації революційного насилля. Акцентуючи увагу на інституціалізації насилля, В. Бенямін визначав як загрозу реалізацію його з боку окремих осіб. Запобігання прямій дії насилля, за В. Беняміном, відбувається на основі страху перед загальними збитками та реалізації принципу ненасилля. Перспективами подальших пошуків у цьому науковому напрямі є дослідження зміни форм насилля, визначених В. Беняміном, у період соціальних трансформацій.

Література

1. Бенямін В. Вибране / В. Бенямін ; пер. з нім. Ю. Рибачук, Н. Лозинська. – Львів : Літопис, 2002. – 214 с.
2. Ермоленко В. Оповідач і філософ Вальтер Бенямін та його час / В. Ермоленко. – К. : Критика, 2011. – 279 с.
3. Савчук В. Чистая критика Вальтера Беняміна / В. Савчук // Герменевтика и деконструкция / под ред. В. Штегмайера, Х. Франка, Б. Маркова. – СПб. : Б. К. С., 1999. – С. 105–135.
4. Магун А. Неомарксизм // Современная западная философия. Энциклопедический словарь / под ред. О. Хеффе, В. Малахова, В. Филатова, Т. Дмитриева ; Ин-т философии. – М. : Культурная революция, 2009. – С. 36–39.
5. Salzani C. Introduction: Violence and Critique / C. Salzani, M. Fitzgerald // Colloquy: Text Theory Critique. – 2008. – Is. 16. – P. 6–17.
6. Derrida J. Force de loi: Le fondement mystique de l'autorité (Force of Law: The Mystical Foundation of Authority) / J. Derrida // Cordozo Law Review. – 1989–1990. – Vol. 11. – P. 920–1045.
7. Abbott M. The Creature Before the Law: Notes on Walter Benjamin's Critique of Violence / M. Abbott // Colloquy: Text Theory Critique. – 2008. – Is. 16. – P. 80–110.

8. Benjamin W. Metaphysisch-geschichtsphilosophische Studien. Zur Kritik der Gewalt / W. Benjamin // Benjamin W. Gesammelte Schriften (unter Mitw. von Theodor W. Adorno und Gershorn Scholem, hrsg. von Rolf Tiedemann und Hermann Schweppenhäuser) / W. Benjamin. – Frankfurt a. M. : Suhrkamp, 1972–. – Band. II. 1. – 1991. – S. 179–204.

9. Болдырев И. Путем Буцефала / И. Болдырев, И. Чубаров // Бенямин В. Учение о подобии. Медиаэстетические произведения : сб. статей / В. Бенямин. – М. : РГГУ, 2012. – С. 271–287.

10. Горяинов О. «Чрезвычайное положение» в условиях «божественного насилия»: ответ Карла Шмитта Вальтеру Бенямину / О. Горяинов // Вестник Самарской гуманитарной академии. – 2013. – № 1. – С. 5–16.

11. Zelik R. Wie revolutionär ist die Revolution? Zu Walter Benjamins «Kritik der Gewalt» (WOZ und ND, Juni 2014) / R. Zelik [Elektronischer Resurse]. – Режим доступа : <http://www.raulzelik.net/kritik-literatur-alltag-theorie/440-wie-revolutionaer-ist-die-revolution-zu-walter-benjamins-kritik-der-gewalt-woz-und-nd-juni-2014>.

12. Benjamin W. Metaphysisch-geschichtsphilosophische Studien. Über Sprache überhaupt und über die Sprache des Menschen / W. Benjamin // Benjamin W. Gesammelte Schriften (unter Mitw. von Theodor W. Adorno und Gershorn Scholem, hrsg. von Rolf Tiedemann und Hermann Schweppenhäuser) / W. Benjamin. – Frankfurt a. M. : Suhrkamp, 1972–. – Band. II. 1. – 1991. – S. 140–157.

Анотація

Слюсар В. М. Вальтер Бенямін про насилля як соціальний феномен. – Стаття.

У статті проаналізовано особливості визначення змісту поняття «насилля» та сутнісних характеристик цього соціального феномена у філософській спадщині Вальтера Беняміна, зокрема в працях «До критики насилля», «Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваності», «Про мову взагалі та про мову людини». З'ясовано, що Вальтер Бенямін здійснив спробу виявлення «чистого» насилля, залишаючи поза увагою його фізичні та морально-психологічні аспекти. Насилля в суспільному бутті, за Вальтером Беняміном, реалізується через опозицію «міфічне – божественне» насилля, з яких функціонально перше спрямоване, ґрунтуючись на владному принципі, на встановлення права через самоутвердження (насилля заради насилля), а друге – на його знищення через самообмеження на принципі справедливості, тобто через відмову від пошуку нових об'єктів. На основі розрізнення насилля залежно від історичної значимості цілей, які мають бути ним досягненні, Вальтер Бенямін аналізує легітимізацію насилля за умов відсутності значимих цілей правом на протест та військовим правом.

Ключові слова: насилля, «міфічне насилля», «божественне насилля».

Аннотация

Слюсар В. Н. Вальтер Бенямин о насилии как социальном феномене. – Статья.

В статье проанализированы особенности определения содержания понятия «насилие» и сущностных характеристик этого социального феномена в философском наследии Вальтера Бенямина, в частности в трудах «К критике насилия», «Художественное произведение в эпоху своей технической воспроизводимости», «О языке вообще и о языке человека». Выяснено, что Вальтер Бенямин совершил попытку обнаружения «чистого» насилия, оставляя без внимания

его физические и морально-психологические аспекты. Насилие в общественном бытии, согласно Вальтеру Беньямину, реализуется через оппозицию «мифическое – божественное», из которой функционально первое направлено, основываясь на властном принципе, на установление права через самоутверждение (насилие ради насилия), а второе – на его уничтожение через самоограничение на принципе справедливости, то есть путем отказа от поиска новых объектов. На основе различения насилия в зависимости от исторической значимости достигаемых им целей Вальтер Беньямин анализирует легитимизацию насилия при отсутствии значимых целей правом на протест и военным правом.

Ключевые слова: насилие, «мифическое насилие», «божественное насилие».

Summary

Slyusar V. M. Walter Benjamin about violence as a social phenomenon. – Article.

The paper analyzes the features of the definition of concept of “violence” and the essential characteristics

of this social phenomenon in the philosophical legacy of Walter Benjamin, particularly in the works “Critique of Violence”, “The Work of Art in the Age of Its Technological Reproducibility”, “The language in general and about the language of man”. It was found that Walter Benjamin attempted to identify “pure” violence, leaving aside its physical, moral and psychological aspects. The violence in social life, by Walter Benjamin, is realized through opposition “mythical – divine” violence of which first is functionally directed, based on authoritative principle, to establish law through self-affirmation (violence for violence) and the second – at its destruction through self-restraint on the principle of justice, i. e. through rejection of finding new objects. On the basis of distinguishing of violence depending on historical importance of goals to be achieved by it, Walter Benjamin analyzes legitimization of violence in the absence of meaningful goals by the right to protest and military law.

Key words: violence, “mythical violence”, “divine violence”.